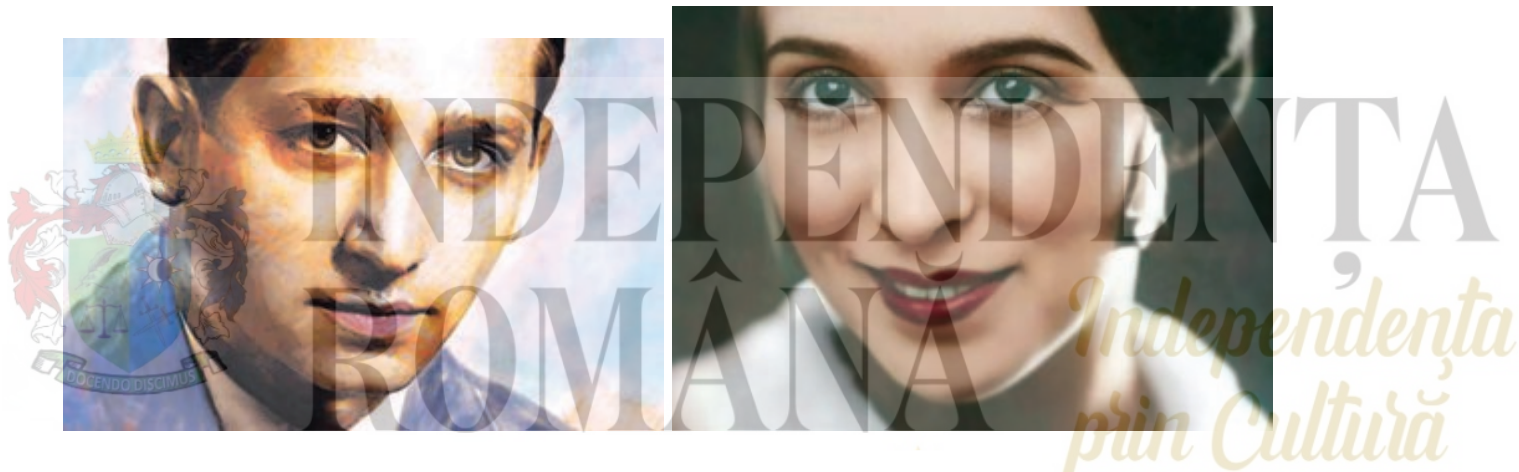

Asistăm în prezent la un fenomen psiho-social care pare să afecteze cu precădere generațiile tinere. Fascinația pentru poveștile altora, apariția așa-numiților influenceri, atenția pentru evenimentele din viețile “vedetelor”, tot acest “cult al personalităților” poate să pară nou, un rezultat al boom-ului mediatic și o consecință a apariției platformelor de socialmedia. Dar nu e așa. Cultura superstarului a apărut încă de pe vremea Greciei Antice cu Alcibiade, și a continuat prin Renaștere cu Da Vinci și Rafael, până în epoca revoluției industriale, cu acei dandy englezi, ca de exemplu părintele dandy-smului, George “Beau” Brummell, care probabil ar fi numit astăzi ironic - “fashion victim”.

Cât despre social media, primele postări din istoria occidentală apăruseră deja, mâzgălite pe zidurile Romei cezarilor. Un spațiu important al acestei atenții populare este ocupat de atenția acordată “cuplurilor celebre”. Această fascinație romantică, semnificată acum în paginile tabloidelor sau pe site-urile de socializare, are istoria ei și pe meleagurile noastre. În cele ce urmează, vom prezenta câteva din cuplurile “celebre” ale istoriei noastre mai mult sau mai puțin recente.

Aceste povești, unele mai cunoscute, altele mai puțin, ilustrează perfect atracția pentru celebritatea altora, mai ales în ceea ce privește epoca interbelică, acea Belle Epoque a României, în care se mai făceau gesturi eroice din iubire, mai ales în lumea oarecum rarefiată a proaspeților absolvenți de studii superioare la Paris, întorși în țară doldora de idealurile romantice ale unui Henri Murger, ale cărui “Scene din viata boema” erau citite încă de toată tinerimea franceză.

Deja civilizația occidentală, cultura europeană, ajunseseră aici. Dar să nu anticipăm. În 1996 apărea la editura Humanitas un volum care de atunci a fost considerat evenimentul editorial al decadelor respective și care fusese inaccesibil timp de cincizeci de ani, din cauza condițiilor impuse de constrângerile regimului comunist. Este vorba de “Jurnalul” lui Mihail Sebastian, ținut de acesta în perioada 1935-1944, adică până în preajma morții lui subite. Vom reveni, atât cât ne permite istoria oficială, asupra acestui deznodământ probabil misterios. Pe lângă vădita valoare documentară, și de expunerea în intimitate a unor personaje devenite între timp titani ai culturii române, ca Ionescu, Eliade, Cioran sau Camil Petrescu, și pe lângă că ne apropie de acest om inteligent, sensibil și demn care a fost Sebastian, jurnalul ne mai aduce încă o poveste.

Este povestea unui cuplu, celebru în epoca Micului Paris. Mihail Sebastian și actrița Leny Caler. Bucureștiul perioadei interbelice era un loc care din anumite puncte de vedere ne-ar fi surprins astăzi. Relativ alfabetizați de-abia de o sută de ani - după plecarea fanarioților în 1821 - bucureștenii locuiau într-un oraș care înflorise brusc, și în care, chiar dacă caftanele deveniseră rare pe stradă, rămăsese o atmosferă de provizorat și de iminență a unui conflict, rezultat relativ previzibil al tensiunilor sociale și politice din ultimele decade. Până la urmă, era o nesiguranță, o teamă difuză de a nu fi acceptați la nivel politic european.

Niște musafiri timizi. În acest context istoric, apăruseră acum noii intelectuali. Școliți în capitale occidentale, unii cu profesori faimoși deveniți între timp un fel de vedete ale gândirii europene așa-zis moderne, se întorc în țară aducând un aer de cosmopolitism cultural niciodată egalat de atunci.

Apăreau deja diverse reviste, editurile înfloreau, și o nouă literatură și dramaturgie, de data asta originală, netradusă, neinterpretată, ci originală și având autori români, majoritatea tineri, umplea librăriile și sălile de spectacol. Presa începea să își ocupe locul ei modern de putere în Stat. Ziarele se vindeau ca pâinea caldă la colțuri de stradă de către vânzători ambulanți zgomotoși, iar trecătorii, în funcție de știrile strigate, își smulgeau unul altuia foile încă umede de cerneală tipografică ale gazetelor cotidiene.

Unul dintre aceste ziare, citite pe nerăsuflăte de tot mai mulți români, care descopereau că pot fi martori ai istoriei, era "Cuvântul". Acuzat mai târziu că ar fi gazeta mișcării legionare și condus de profetul cultural al vremii care era profesorul Nae Ionescu, acest ziar avea să fie o adevărată rampă de lansare pentru mulți dintre intelectuali, majoritatea tineri studenți și admiratori ai celui pe care îl numeau, aproape rostind majuscula, Profesorul. Printre acești foarte diferiți colaboratori și prieteni cu straniul și controversatul Nae Ionescu este un însingurat timid și foarte inteligent, absolvent de Drept și Filosofie, de loc din Brăila, care scrie diferite articole pe orice teme cu o mare usurință.

Îi place să scrie versuri și Mozart, și nu are nicio înclinație anume către genul dramatic. Este un evreu care semnează în ziarul Profesorului cu numele Mihail Sebastian. Pe el îl cheamă Iosif Mendel Hechter, dar vremurile sunt tulburi. Treptat, Mihail Sebastian devine un romancier renumit, "en vogue" cum spuneau frantuziții care încă umpleau cafenelele bucureștene. De altfel, la Casa Capșa pe Calea Victoriei, este de-al casei chiar Nae Ionescu, devenit celebru prin perorațiile sale și prin strălucitele conversații avute cu comesenii, care adunau public la alte mese și umpleau locul până la refuz.

Acolo mergea și Sebastian, și se pare că acolo ar fi întâlnit-o pe actrița Leny Caler, la rândul ei foarte în vogă la vremea aceea. Leny Caler era o micuță evreică - ca și el - dar bucureșteancă get-beget, descurcăreață și veselă. Dintrun motiv sau altul, se trezise încurajată și protejată de marea actriță, autoritate în lumea teatrului românesc, Maria Ventura. Angajată și distribuită de Lucia Sturdza Bulandra la teatrul care se numea Regina Maria pe atunci, Leny începe să se bucure de un neașteptat succes, devenind fără să vrea ceea ce astăzi s-ar numi "trend setter".

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

Domnișoarele îi copiau coafurile și mersul, sau felul de a vorbi și postura. O urmăreau pe stradă. Era un star. Întâlnindu-l pe cel care avea să se îndrăgostească iremediabil de ea, Leny, deși îl admira ca om și scriitor, nu este foarte impresionată. "N-aveam atunci de unde să știu că Sebastian, timid din fire, era și mai intimidat de prezența mea. Mă văzuse pe scenă și aveam pentru el – ca pentru orice tânăr spectator – mirajul actriței de succes pe care o admirase", notează ea. Totuși o poveste de dragoste începe să se înfiripe, una construită pe de o parte pe profundele lor interese culturale și literare de tot felul, și alimentată pe de cealaltă parte de ambiguitatea vieții lumii teatrale în care evolua și trăia actrița. Dar idila dintre tânărul romancier și gazetar și frumoasa primadonă a teatrului bucureștean continuă. La 14 aprilie 1935 Leny vine să îl ia de la redacția Cuvântului iar Sebastian notează în jurnal – "ne-am plimbat prin Cișmigiu și eu eram mândru de cât era ea de frumoasă.

Ar putea fi un amor". Amorul de care scria cu atâta candoare Sebastian devenind realitate, actrița Leny Caler face tot posibilul să îl inspire să scrie o piesă de teatru. Să nu uităm că acesta nu iubește din cale afară teatrul, și îl consideră, spre marea ei indignare, un "gen minor". Îl contrazice, îl critică. Dar îl și încurajează. Privind retrospectiv, putem spune că ea a avut dreptate, astăzi textele dramatice ale lui Mihail Sebastian fiind privite aproape unanim ca fiind o parte integrală a direcției teatrului românesc către modernitate. Astfel, cei doi îndrăgostiți ajung să aibă următorul dialog

(găsit în colecția revistei Teatru, 1986):

„- Dacă este chiar atât de simplu să scrii piese, dacă a scrie teatru este, după părerea ta, treaba cea mai ușoară, apucă-te și scrie și tu una; să vedem dacă reușești, dacă ești în stare!

La care el mi-a răspuns prompt:

- Pariezi cu mine că în mai puțin de o lună îți aduc o piesă? O piesă în trei acte gata?
- Să te văd, i-am răspuns, dar nu cred!
- Pariezi cu mine? – Sigur că pariez!”

Și astfel apare în 1936 comedia romantică "Steaua fără nume", spectacol imediat ajuns capăt de afiș și jucat cu casa închisă, având-o în rolul principal feminin pe Leny Caler, în rolul Corinei, scris de Mihail Sebastian anume pentru ea. Pariul fusese câștigat. Relația lor funcționa, având în fundal diversele transformări prin care trecea juvenila societate românească intrată în secolul XX, odată cu apariția Gărzii de Fier și cu tensiunile simțite dinspre Germania, ca rezultat al ascensiunii fulgerătoare a unui mic caporal ciudat care predica ca un posedat despre supremația rasei germane.

Cei doi îndrăgostiți mergeau de braț la teatru și la concerte și se plimbau - admirați și imitați ca orice cuplu celebru - pe străzile Bucureștiului în schimbare. "El se voia romancier, eseist. Dorea teatrul numai ca pe un <<Violon d'Ingres>>. Faptul că scria teatru mai ușor decât orice altceva era o dovadă în plus că se simțea atras de <<genul minor al artei>>". "Ne duceam împreună la concerte și m-a făcut să cunosc, să înțeleg și să iubesc divina muzică a lui Mozart, compozitorul lui preferat, care a devenit și al meu pentru totdeauna", scria Leny. Însă idealul romantic de iubire, mai ales cel construit pe iluzia că există "suflete pereche", aduce se pare unele neajunsuri, cel mai des întâlnit fiind gelozia. Iar Sebastian nu face excepție de la regulă.

Notează adesea în jurnalul său cât de puțină încredere are în ea, și cum o suspectează de multiple infidelități. Brăilean de fapt provincial, el acceptă în realitate cu greu lumea frivolă și instabilă a teatrului românesc al vremii, iar trecutele relații ale iubitei lui Leny nu îi inspiră deloc încredere. Se spune despre ea de altfel că a fost iubita mai multora, între care prietenul lui Sebastian, Camil Petrescu, sau regizorul Sică Alexandrescu.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

În orice caz, relația acestor doi arbitri ai protipendadei culturale și sociale ale Bucureștiului începe treptat să sombreze în întuneric. Întregul jurnal al lui Mihail Sebastian este traversat de veșnicele sale frământări și nesiguranțe în ceea ce o privește pe Leny Caler. Acest document inedit și unic în felul lui, ne dezvăluie geneza și sfârșitul iubirii de-a lungul unei perioade istorice relativ puțin cunoscute și categoric grav falsificate de regimul comunist, devenind astfel, într-un sens doar vag

metaforic, aproape un roman total. Cuplu celebru al vremii, dramaturgul și muza sa, Mihail și Leny, ilustrare modernă a mitului transistoric al lui Pygmalion și a Galateei, au rămas în istoria literaturii și a României recente ca exemplul perfect de ideea romantică, și au reușit să se țină departe și de scandalurile "mediatice" care deja începeau să fie tot mai populare, ca aventurile amoroase ale regelui Carol, sau chiar cele ale lui Nae Ionescu, asupra cărora vom mai reveni.

Între timp, vremurile deveneau din ce în ce mai tulburi. Prefața scrisă de Nae Ionescu la romanul lui Sebastian "De două mii de ani" (1935), fusese considerată antisemită de mare parte din presa vremii, și, publicată integral de Sebastian, în semn de respect pentru cel care îi fusese profesor și mentor, îl pusese pe tânărul scriitor din nou în situația de a fi între două tabere. Evreu, dar prieten și admirator pe față al lui Nae Ionescu, care acum era considerat de o bună parte a opiniei publice drept principalul ideolog al mișcării legionare, Sebastian se vedea alungat și de st#nga, și de dreapta românească antisemită. Oricum, toate aceste probleme aveau să se sfârșească curând, și urmau a fi înlocuite cu altele, odată cu terminarea războiului și cu venirea la putere a comuniștilor.

Însă Mihail Sebastian nu va avea să asiste la iluzia noilor prefaceri. Într-o dimineață de sfârșit de mai a anului 1945, în timp ce se ducea să își deschidă nou-primitul curs pe care urma să îl predea la Universitate, moare călcat de un camion, într-un accident se pare incomplet elucidat. Avea 38 de ani. Leny Caler, de care se separase cu ani în urmă, a suferit un șoc nervos când a auzit de sfârșitul tragic și prematur al fostului ei iubit.

I-a supraviețuit mulți ani în Germania, unde emigrase la sfârșitul anilor '50, și unde a încetat din viață în anul 1992. Acest cuplu celebru, în perioada dintre primele două războaie mondiale ale epocii moderne, existând într-un București care învățase rafinamentul și eleganța de-a lungul ultimei sale sute de ani, ne poate servi astăzi ca exemplu.

În ciuda existenței lui meteorice, el a jucat un rol real de prim rang pe scena unei Capitale dinamice și pline de viață, cum nu avea să mai fie niciodată. În aceste vremuri ale facilului și exhibiționismului gratuit, ar trebui să apreciem această lecție despre câtă energie creatoare poate să vină dintr-o iubire, fie ea și trecătoare.

*Independența
prin Cultură*
Vadim Alexandru